

Kıbrıs Türkülerine Yansıyan Düğün Gelenekleri

Feyzan GÖHER*

Özet

Binlerce yıllık Türk kültürünün damıtılmış en rafine ürünleri olan türküler, sözel ve müzikal açıdan pek çok bilim alanına veri sunarlar. Türkü sözlerinde bireysel duyguların yanı sıra göçler, savaşlar gibi toplumsal olayları ve yansımalarını, gelenekleri-görenekleri görmek mümkündür. Aşk, eğlence, kahramanlık, iş türküleri gibi çeşitli temalara sahip halk müziği ürünleri, yöre halkının kıyafetlerinden yemeklerine, toplumsal hiyerarşisinden yönelimlerine kadar pek çok bilgiyi barındırır. İnsan hayatının en önemli aşamalarından kabul edilen düğünlerde söylenen türküler, maniler ise çok özeldir. Ailenin ve yeni bir “ocak” açılmasının kutsiyetine inanan Türklerde düğünün her aşaması büyük önem taşır ve bu aşamalar türkülerle can bulur.

Geleneksel Türk düğünlerinin kökenlerini Asya Hunlarına dek takip edebilmek mümkündür. Devam eden dönemlerde geniş bir coğrafyaya yayılan Türkler, boylarına ait özellikler ve / veya farklı coğrafya ve komşuların etkisi ile kısmen değişiklik gösteren ama temelde oldukça benzeyen düğün âdetlerini sürdürmüşlerdir. Türk düğünleri yakın zamanlara kadar, atlı ya da atsız yarışmaların yer aldığı, hünelerinin sergilendiği, ziyafetlerin verildiği büyük eğlencelere sahne olmuştur. Hızlı küreselleşme, değişen şartlar, mali durum gibi nedenlerle geleneksel Türk düğünlerinin süresi kısalmış, pek çok uygulama kaybolmuş, düğünler de hemen her şey gibi “aynılaşma”ya başlamıştır. Buna rağmen köklü geleneklerin bir bölümü yaşamaya devam etmektedir. Geleneksel düğünlerde, günlerce devam eden eğlencelerde bir takım ritüelistik uygulamalar gerçekleştirilir. Kız ve oğlan evindeki eğlenceler, gelinin evden çıkarılması, ata binmesi, oğlan evine

* Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı, Müzikoloji Bölümü öğretim üyesi, feyzan_goher@yahoo.com

doğru yola çıkması gibi her aşama, maniler ve türkülerle anlam kazanır. Düğün türküleri, geçmişin birer şahidi gibidir.

Betimsel karakterli bu çalışmada 50 Kıbrıs türküsü incelenmiş; geleneksel Kıbrıs düğünlerinin türkülere nasıl yansıdığı araştırılmıştır. Kıbrıs türkülerinde, kız evinde çalgı eşliğinde dikilen yorganlardan, gençlerin düğün esnasında okudukları neşeli türkülerden, davul nağmeleriyle taşınan çeyizden, sırmalı al duvaklı gelinden, kapı eşiğinde kırılan testiden, buhurdan ile tütsü gezdiren ninelerden, def ve deblek eşliğinde oynayan kadın oyuncularından, gece yarısı yakılan kınadan, yanık gazellerden, oynak köy türkülerinden söz edilir. Türk müzik kültürünün en önemli çalgılarından olan davul-zurna ikilisi, düğün ve mutluluğun “göstergesi”, “simgesi” olarak Kıbrıs düğünlerinde yer alır. Bu türkülerde düğünlerde çalınan diğer enstrümanlardan da söz edilir. Gelinin al veya ak duvağı, ata binmesi, gelinle birlikte yürüyen kızlar, sağdıçın oyunu, silahların ateşlenmesi gibi âdetler de Kıbrıs türkülerinde saptanan düğün gelenekleri içindedir. Çalışmada düğün gelenekleri ile birlikte, üzerinde çalışılan Kıbrıs türkülerinin melodik ve ritmik karakterlerine; türkülerde sık tekrar edilen kıyafet ve aksesuar isimlerine, yiyecek isimlerine (meze, gabak çiçeği dolması vb), Anadolu türkülerinde nadir gördüğümüz denizcilikle ilişkili ifadelere, yapı isimlerine (hanay vb.) yeri geldiğinde değinilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kıbrıs türküleri, Kıbrıs düğünleri, Düğün türküleri, Çalgılar, Kültürel Müzikoloji

Wedding Traditions Reflected in Cyprus Turkish Folk Songs

Abstract

Turkish folk songs, which are the most refined products of thousands of years of Turkish culture, provide data for many fields of science in terms of their lyrics and musical structures. It is possible to see social events such as migrations, wars and their reflections, traditions and customs as well as individual feelings in folk songs. Folk music products with themes such as love, entertainment and heroism contain a lot of information from the clothes of the local people to their meals, from their social hierarchy to their orientations. Folk songs performed at weddings, which are considered one of the most important stages of human life, are very special. In Turks, every stage of the wedding have great importance and these stages gain meaning with the Turkish folk songs (türkü).

It is possible to trace the origins of traditional Turkish weddings back to the Asian Huns. In the following periods, the Turks, who spread over a wide geography, continued their wedding customs, which differed partially due to the characteristics of their tribes and / or the influence of different geographies and neighbors, but were basically quite similar. Until recently, Turkish weddings have been the scene of great entertainments, where competitions with or without horses take place, skills are exhibited and banquets are given. Due to globalization, changing conditions and financial situation, the duration of traditional Turkish weddings has shortened, many practices have disappeared, and weddings have started to become the “same” as almost everything else. Despite this, some of the deep-rooted traditions are still alive. A number of ritualistic practices are performed in traditional weddings and entertainments that continue for days. Every stage, such as the entertainments in the bride’s and groom’s houses, the bride’s departure from her father’s house, riding horse, and departure to her husband’s house gain meaning with folk songs. Wedding ballads are like witnesses of the past.

In this descriptive study, 50 Turkish Cyprus folk songs have been analyzed; it has been examined that how traditional Cyprus weddings are reflected in the folk songs. Many traditions are mentioned in Cyprus

Turkish folk songs: Stitching a quilt accompanied by music in the bride's father's house, the songs sung by the young, the dowry carried along with the drums, the bride's red veil, the old women burning incense, henna application at midnight, female dancers dancing with def and deblek are some of the traditions mentioned in wedding folk songs. The drum-zurna, one of the most important instruments duo of Turkish music culture, takes place in Cyprus weddings as the "signifier" and "symbol" of wedding and happiness. Other music instruments played at weddings are also mentioned in these folk songs. Traditions such as the bride's red or white veil, the girls walking with the bride, the theatrical show of the groomsman, and the firing of guns are also among the wedding traditions determined in Cyprus Turkish folk songs. In the study, along with the wedding traditions, the melodic and rhythmic characters of the Cyprus folk songs; the names of clothes and accessories that are frequently repeated in the folk songs; food names (appetizers, stuffed zucchini flowers, etc.); nautical-related expressions that we rarely see in Anatolian folk songs, names of architectural structures (hanay, etc.) are mentioned.

Keywords: Cyprus Turkish folk songs, Cyprus weddings, Wedding songs, Musical instruments, Cultural musicology

Giriş

Kültürel ürünler, toplum ihtiyaçlarına karşı somut birer cevap niteliğindedir. Birer kültür ürünü olan halk şarkıları da Duranti'ye göre bireysel etkilerinin yanı sıra bir aracılık sistemi ve iletişim aracıdır (Suyitno, 2016: 1-2). Türk dünyasında bilhassa düğün türküleri gibi belli aşamalara özgü ve belirli amaçlarla söylenen eserler, bu tanıma oldukça uygundur.

Binlerce yıllık Türk kültürünün damıtılmış en rafine ürünleri olan türküler, sözel ve müzikal açıdan pek çok bilim alanına veri sunarlar. Türkü sözlerinde bireysel duyguların yanı sıra göçler, savaşlar gibi toplumsal olayları ve yansımalarını, gelenekleri ve görenekleri görmek mümkündür. Aşk, eğlence, kahramanlık, iş türküleri gibi temalara sahip halk müziği ürünleri, yöre halkının kıyafetlerinden yemeklerine, toplumsal hiyerarşisinden yönelimlerine kadar pek çok bilgi barındırır. İnsan hayatının en önemli aşamalarından kabul edilen düğünlerde söylenen türküler, maniler ise çok özeldir. Ailenin ve yeni bir “ocak” açılmasının kutsiyetine inanan Türklerde düğünün her aşaması büyük önem taşır ve bu aşamalar manilerle, türkülerle can bulur.

Düğün kelimesinin “bağlamak” anlamına gelen -tüğ-, -düg fiil kökünden doğduğu düşünülmektedir (Yakıcı, 1991: 33). Asya Hunlarından itibaren Türk kültüründe düğünlere büyük önem verildiğini Çin belgelerine dayanarak söylemek mümkündür. Kök Türkler devrine geldiğimizde ise büyük, ulu düğün törenlerinin yazıtlarda anıldığı görülür¹. Devam eden süreçte büyük eğlencelere sahne olan Uygur düğünlerinden çeşitli kaynaklarda söz edilir². Türklerin İslamiyet'i kabulü ile birlikte, sadece aile oluşumlarının başlangıcı olan düğünler değil, sünnet düğünleri de kültürel hayattaki yerini almıştır.

Türk düğünleri yakın zamanlara kadar, atlı ya da atsız yarışmaların yer aldığı, hünelerlerin sergilendiği, ziyafetlerin verildiği eğlencelere sahne olmuştur. Hızlı küreselleşme, değişen şartlar, mali durum gibi nedenlerle geleneksel Türk düğünlerinin süresi kısalmış, pek çok uygulama kaybolmuş,

¹ BKY 9 ve 10. Satır: Türgiş kağanka kızımım artingü uluğ törün alı birtim.

² Uygur Kağanı Ay Tengride Kut Bulmuş Alp Bilge Kağan'ın 821 yılında ölümünden sonra yerine geçen kardeşi Ay Tengride Kut Bulmuş Bilge Kağan-diğer adıyla Hasar Tigin-ile Çin İmparatorun küçük kız kardeşi Tai-ho Kunçuy'un evlenme törenleri hakkında Çin kaynakları geniş bilgi veriyor (Çandarlıoğlu 1974: 63-70; İzgi 1986: 38-40).

düğünler de hemen her şey gibi “aynılaşma”ya başlamıştır. Buna rağmen köklü geleneklerin bir bölümü yaşamaya devam etmektedir. Geleneksel düğünlerde günlerce devam eden eğlencelerde bir takım ritüelistik uygulamalar gerçekleştirilir. Kız ve oğlan evindeki eğlenceler, gelinin evden çıkarılması, ata binmesi, oğlan evine doğru yola çıkması gibi her aşama, maniler ve türkülerle anlam kazanır.

Betimsel karakterli bu çalışmada türkülere yansıyan düğün gelenekleri, türkü sözlerinde düğün ile ilişkili olgu ve kelimeler, Kıbrıs türküleri özelinde incelenmiştir. İnceleme örnekleme rastgele (random) yöntemiyle seçilmiş 50 türkü ile sınırlandırılmıştır. Bununla birlikte farklı çalışmaların bulgularından da yorumlama aşamasında faydalanılmıştır.

Kıbrıs Türkülerine Genel Bakış

Kıbrıs türküleri, makam dizileri açısından genel türkü külliyyatı ile yakınlık gösterir. En fazla hüseyini, ardından uşşak makam dizilerinde yazılan Kıbrıs türküleri, genellikle inici karakter taşırlar. Bunların önemli kısmı, yarı çıkıcı-inici niteliktedir.

Kıbrıs türküleri, seyir içinde yoğun şekilde küçük ikili ve büyük ikili aralıklar ile yakın ses hareketleri sergilerler. Bu durum da genel türkü külliyyatı ile paralellik arz eden bir hususiyettir. Çok nadiren beşli ve yedili tiz sese atlama tespit edilmiştir. Ölçü anahtarları 4/4 ve 2/4 şeklinde eşit zamanlılarla birlikte 9/8, 10/8, 7/8, 5/8’lik aksak, devr-i hindi, Türk aksağı, aksak semai gibi usullerde de yazılmıştır. Kıbrıs türkülerindeki melodik, ritmik ve sözel motifler bir yandan anavatan ile olan bağları göz önüne sermekte; bir yandan da bölgeye has gelişmiş özellikleri barındırmaktadır. Kıbrıs halk müziğini tanımlarken ve yorumlarken, İonnides’in “Kıbrıs Halk Müziğinin Temel Özellikleri” (1988:9) başlıklı yazısındaki gibi Türk kültürünü hiçe saymak da, Kıbrıs müziği için Anadolu Türklerinin müziğinden tamamen farksız demek de doğru değildir. Panteli, tonik algılama, histogram hizalama gibi yöntemler kullandığı “Bizans ve Osmanlı Etkisi Arasında Kıbrıs Halk Müziğinin Perde Kalıpları” başlıklı tezinde (2011), Kıbrıs makamsal dizi kalıplarının hem Türk müziği ile hem de Bizans müziği ile benzerlikler gösterdiğini savunmuştur. Makamsal niteliklerin saptanması, kökenlerinin araştırılması, etkilenme ve etki alanlarının analizi başlı başına ayrı ve çok detaylı bir husustur. Mei (2019)’nin de belirttiği

üzere, bazı halk şarkılarının farklı bölgelerdeki aynı etnik gruptan üyeler arasında değişim gösterebileceği ve diğer etnik gruplarla bilgi dolaşımını da içerebileceği genel bir gerçekliktir ve “türkülerin enine yayılımı” olarak adlandırılabilir.

2020 yılında yayınlanan “Rauf Denктаş’a Armağan” kitabında yer alan “Kıbrıs Türküleri” adlı yazımızda değinildiği üzere, Kıbrıs türkülerinde işlenen konular, temaların dağılımı, renklere ve hayvanlara yüklenen yan anlamlar, kıyafet ve aksesuarların türkülerde işlenişi Anadolu türkülerini ile büyük paralellikler göstermektedir. Ancak Kıbrıs türkülerinin sözlerinde yer alan yiyecek isimleri bile -gonnaradan gabak çiçeği dolmasına kadar- bölgeselliği yansıtabilmektedir. Mimari özellikler dahi yöre türkülerinde yerini almıştır. Örneğin iki ya da bazen daha çok katlı evler için kullanılan “hanay” kelimesi altı Kıbrıs türküsünde saptanmıştır. Genel türkü repertuvarında görülmediği kadar sık deniz, dalga, vapur, gemi, bahriyeli, gemici kelimelerinin kullanımı “ada” olma konumunu vurgular (Göher, 2020: 573-575).

Lawson (2004: 211), insanın gerçekleştirdiği hareketlerin stili büyük ölçüde üzerinde dans ettiği zeminin özellikleriyle ilgilidir (Lawson 2004:209,211) demektedir. Gökdemir ise (2006: 9), Kıbrıs Zeybeğinin karakteristik yapısında denize ve dalgalara özgü kıvrak yapıdan söz eder. Kıbrıs türkülerini için de benzer bir yorumu yapmak mümkündür. Tıpkı dans gibi müzik de bulunduğu coğrafyadan etkilenir.

Coğrafi terimler ve özel yer adları, Kıbrıs’ın konumunu net şekilde ortaya koyar. Beşparmak ve Girne Dağları, Lefkoşe / Lefkoşa, adanın güneyinde yer alan Leymosun yani Limasol, batısında yer alan Lefke, doğusunda yer alan Magusa, adanın kuzey doğudaki sivri burnu Karpaz Kıbrıs türkülerinde saptanan isimlerden olmuştur. Kıbrıs’ın Güzelyurt ilçesinde yer alan ve türkülerde bahçelerinden söz edilen Bostancı Köyü, Tillirya ya da Tillirga olarak da bilinen Dillirga, Lefkoşa’ya yakın Düzova, Gönyeli, Kaymaklı, Zümrütköy ve Kıbrıs’ın en büyük ovası olan Mesarya Ovası türkülerde saptanan özel yer isimleri arasındadır (Göher, 2020: 576-630). Kıbrıs türkülerinde düğün sahnelerine ilişkin anlatımlar da mevcuttur. Türküler, günümüzde öz niteliklerini yitirme tehlikesine giren düğün geleneklerini, kolektif bellek içinde taşıması bakımından son derece önemlidir. Kıbrıs türkülerine düğünlerin yansımasına ilişkin bulgular, aşağıda sunulmuştur.

Kıbrıs Türkülerinde Düğünler

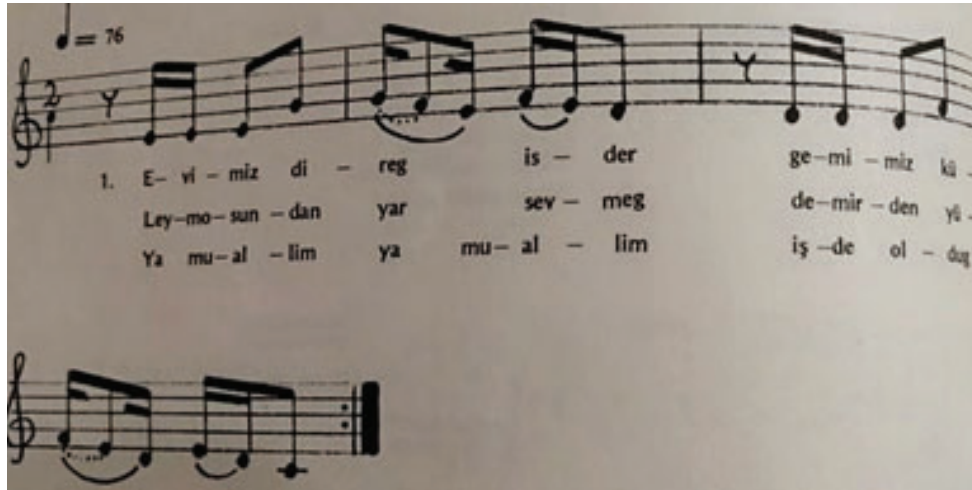
Bir iletişim paradigması olarak anlatı şarkıları, gerçek birer iletişim aracı olarak kabul edilirler. Hymes (1974)'ın Toplumdilbilimine Etnografik Bir Yaklaşım başlıklı eserine göre iletişim faaliyetlerinde yer alan “iletişimci” -ki konumuza uyarlıysak türkü ya da manilerin icracısı- arka plandaki iletişim, iletişime katılanlar, iletilen konu gibi çeşitli bileşenlere dikkat etmeli ve halk tarafından onaylanan normaları göz önünde bulundurmalıdır. Kıbrıs düğün türküleri, kız ve erkek tarafı arasındaki iletişim, düğün faaliyetinin her aşamasının duyurulması ve icra edilmesi ve hatta müzisyenler ile düğün sahibi arasındaki diyalogların normlara uygun, zarif ve hassas şekilde gerçekleşebilmesi adına son derece önemli iletişim araçlarıdır. Bu eserler binlerce yıllık Türk geleneğinin ve aynı zamanda Kıbrıs kültürünün birer yansımasıdır.

İncelenen 50 Kıbrıs türküsünde yer alan düğün ile ilişkili olgulara geçmeden evvel, düğün geleneklerinin önemli bir parçası kabul edilen ve yukarıda açıklanan iletişim paradigmasına en güzel örneklerden olan düğün manilerine değinmek yerinde olacaktır. Anonim halk şiirinin en küçük nazım biçimi olan maniler, genellikle dört mısradan oluşur (Artun, 2007: 21). Akşamları yapılan eğlence oturumlarındaki atışmalardan, Ramazan'da sahurlara kadar çok farklı durumlara ilişkin olarak söylenen maniler, Kıbrıs folklorunda son derece önemlidir.

Kıbrıs'ta mezar taşlarında dahi manilere rastlamak mümkündür. Kadınlar arasındaki atışmalar, Dolama atışması, Garanfil atışması, Gadifeli atışması, Telgrafın telleri atışması gibi türkü adları ile anılır ve maniler, ilgili türkünün melodisi ile söylenirdi. Erkek atışmaları ise genellikle Dolama türküsünün ezgisi ile yapılırdı (Garanti ve Kanol'den akt. Manavoğlu, 2018). Düğünlerin farklı aşamalarında da o aşamaya özgü maniler söylenir. Kıbrıs'ta kız görme, kızın istenmesi, kına gecesi, düğün ve gelin paçası esnasına özgü maniler vardır (Artun 1998: 5). Kızın istenmesi ve düğüne davetlilerin çağrılmasına ilişkin Tablo 1'de sunulan maniler, genellikle Görsel 1'de yer alan melodik kalıpla okunurdu (Taner ve İslamoğlu, 1979: 56). Kıbrıs manilerinin ezgi eşliğinde söylenmesi, önemli bir özelliktir.

Kız isteme	Kız isteme	Olumlu ve Olumsuz cevap	Düğün daveti
(Genellikle yaşlı bir kadın aracılığı ile) Avlunuzda / Havlınızda vardır padem Size getirdik uğur kadem (İşte geldik uğur gadem) Sizden bir cevahir isteriz (Sizdeki cevahiri) Vereceğin yoksa ne eden?	(Oğlan ailesi) Uzun uzun kozlar Yeter olsun sözler İşte geldik bizler Ne dersiniz sizler?	Tencerede pişen ottur Şimdi yedik karnımız toktur Alem mehal gördüyse Bizim deyeceğimiz yoktur * Tencerede pişen ottur Ben yemem karnım toktur Sizin söylediğiniz sözler Bizim fikrimizde yoktur	Böyün ayın sekizi Hazır eddig cehizi Haftaya düğünümüz Beglerig hepinizi
Kız annesinin cevabı: Merdivenden enerim. Altın nalın giyerim Gocam gelsin söyleyim Size cevap vereyim	(Erker, 1999: 36; Artun, 1998; Öznur, 2625-2626; Manavoglu 2018)		

Tablo 1. Kıbrıs Kız İsteme ve Düğün Manilerine Örnekler

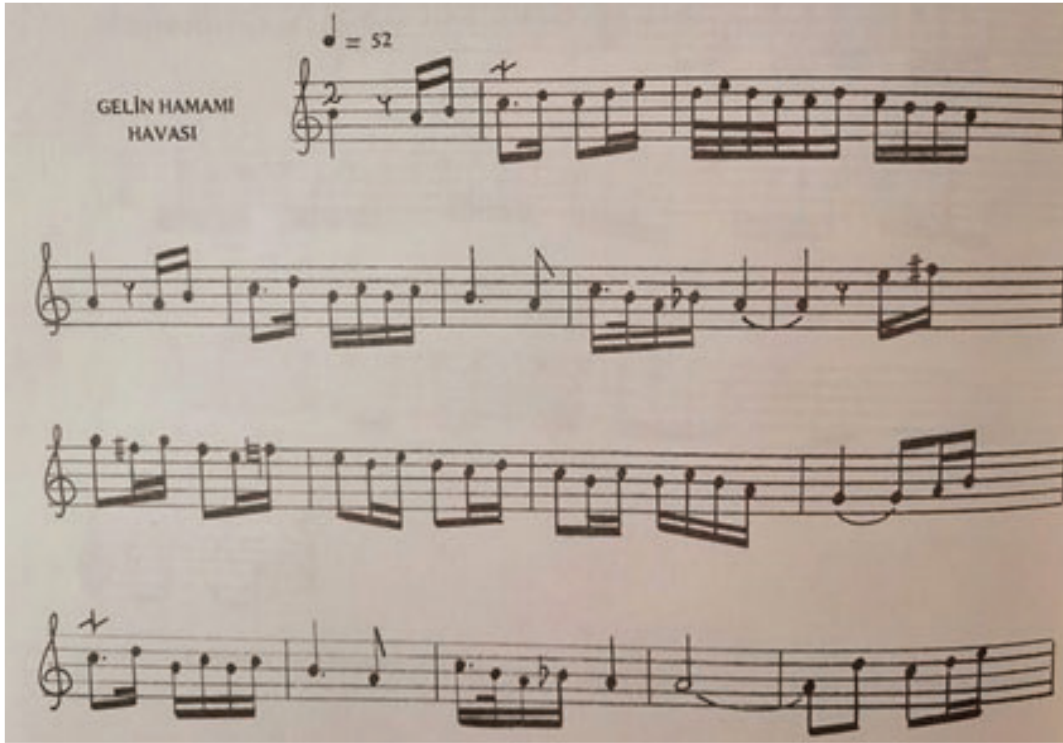
Görsel 1. Kıbrıs Manilerinde Sık Kullanılan Melodik Cümle (Taner ve İslamoğlu, 1979: 56)

Kıbrıs düğünleri, 1900’lü yılların başında, kişilerin maddi imkanlarına göre değişmekle birlikte, yaklaşık bir hafta sürmekteydi (Komutan’dan akt. Gökdemir 2006). Zamanla bu süre üç-dört güne ve günümüzde üç dört saate inmiştir. Geleneksel Kıbrıs düğünlerinde, her aşamaya özgü türkü ve manilerden söz etmek mümkündür. Biz de çalışmamızda düğün ritüellerinin sırasına göre bir akış takip ettik:

Yukarıda sunulan ve melodili eşliğinde söylenen manilerle kızın istenmesinin ardından düğün hazırlıklarına geçilirdi. Geleneksel Kıbrıs düğünleri genellikle pazartesi günü başlardı. Bu ilk günde, gelinin çeyiz olarak götüreceği yorganların kaplanması çalgılarla, türkülerle gerçekleştirilirdi. Kızın çeyizinde en az yedi yorganın bulunması âdeti vardı. Davul zurna eşliğinde yorgan kaplaması tamamlandıktan sonra,

çalgıcılara para dağıtılırdı (Eker, 1999: 38; İslamoğlu ve Öznur, 2009: 135). Bu âdet Kıbrıslı Rumlarda da görülmektedir. Pek çok Türk ve Rum düğününde keman çalan Mihali Viyolaris, düğün sahibinden az bir ücret aldıklarını ancak gümüşleme yani katılanlardan bahşiş alma yoluyla asıl kazançlarını elde ettiklerini ifade etmiştir (İslamoğlu ve Öznur, 2009: 43). Apostolides 1910 yılında kaleme aldığı yazısında, yorgan dikilirken söylenen şarkının ağır ve eski bir şarkı olduğunu ifade eder (Apostolides, Çev. Birinci, 1987: 3).

Çarşamba günü ve gecesi Kıbrıs düğünlerinin en hareketli geçen günlerindendi. Gelinin eşyalarının çalgılar eşliğinde yeni evine taşınması ve gelin hamamı da çarşamba günü yapılırdı (İslamoğlu ve Öznur, 2009: 140). Gelin hamama, genellikle aşağıdaki ezgi çalınarak götürülürdü (Taner ve İslamoğlu, 1979: 76).

Görsel 2. Kıbrıs Gelin Hamamı Havası (Taner ve İslamoğlu, 1979: 76).

Gelin hamamının müzikli eğlenceler eşliğinde yapılması, Anadolu’da olduğu gibi Kıbrıs’ta da yaygın bir gelenektir. Kıbrıs düğünlerinde müzisyenler davetlilerden önce gelir ve hamamın soğukluk kısmında yerlerini alırlardı. Burada karşılama havası çalınır, bir yandan da “Beyaz fese baş bağlamış gül pembe canım” sözleriyle türküler söylenirdi. Bu türkü eşli-

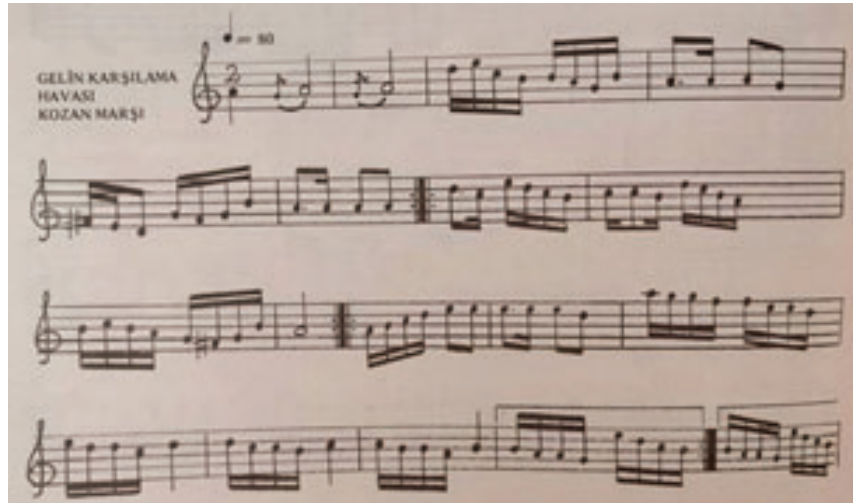
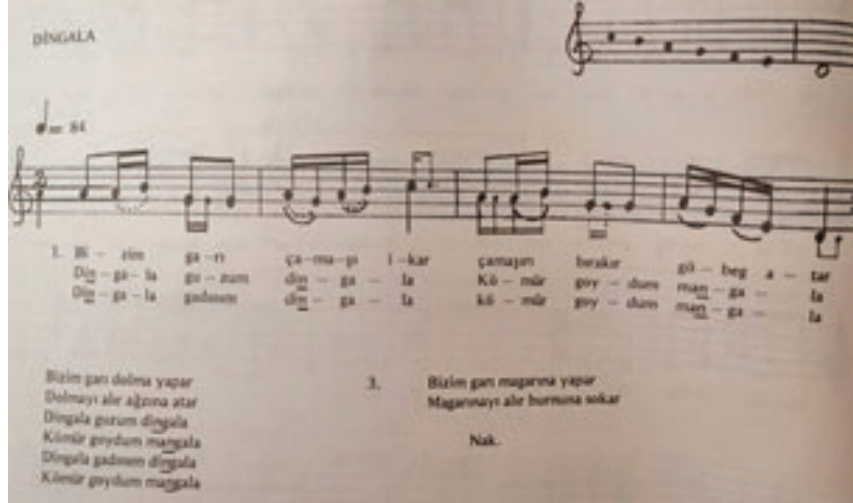
ğinde gelinin yüzüne duvak örtülürdü (Öznur, 2012: 2620; İslamoğlu ve Öznur, 2009: 141)). Çalışmanın devamında Tablo 2’de sunduğumuz üzere, incelediğimiz Kıbrıs türkülerinde duvak, al duvak ve ak duvak olarak iki farklı türküde yer almıştır.

Hamamda rakkase veya tellaklar, omuzlarındaki ters çevrilmiş leğenlere dörder mum koyup, müzik eşliğinde oynardı. Tüm kadınlara mum dağıtılır, yüzünde duvak olan gelin ise ellerinde uzun kurdeleli mumlar olan hanımlarca kollarına girilerek hamamda yedi defa havuz etrafında gezdirilirdi. Son dönüşten sonra gelin, hamamdan içeri sokulup yıkanır (İslamoğlu 2004: 45). Bazı köy veya kasabalarda genç kızların hamamda yaptığı yedi defa dönme işleminde ortaya, üzerinde kenarları işlemeli kırmızı bir şal veya yemeni bulunan bir testi konulur ve onun etrafında dönülürdü. Testiyi oynatacak genç kızların isimleri davul zurna eşliğinde çağrılırdı. Ardından kızlar tek sıra halinde gelinin karşısında durur ve müzik eşliğinde teker teker testi etrafında dönmeye başlarlar, bitince de aralarından biri testiyi yerden alıp kırardı. Hamamın olmadığı yerlerde kız evinin avlusunda sembolik bir gelin hamamı düzenlenirdi (Gökdemir, 2006: 2-4).

Eski Kıbrıs düğünlerinde kına da genellikle çarşamba akşamı yakılırdı. Gelen hanımları, çalgıcıların Mevlevi Peşrevi ile karşılamaları âdetlendi. Daha sonraları Kozan marşı söylenmeye başlanmıştır. Ioannidou, “Kıbrıs Rum Düğün Müziği ve Gelenekleri” başlıklı çalışmasında Kozan Marşı’nın Osmanlı döneminde Rumlarca da Kozan Marşı olarak düğünlerde söylenmeye başlandığını belirtir (Ioannidou, 2017: 29-30). Karşılama havaları esnasında, kalıplaşmış maniler, türküler söylenirdi. Oğlana yakılan kına davul-zurna veya ince saz eşliğinde kız evine getirilirdi. Gelen kınayı “yenge”³ kadın alır; hanımlar bu kınayı gümüşleyince geri verilirdi. Kadınların toplanmış olduğu yerde gece saat ikiye doğru gelinin kınası müzik eşliğinde ortaya çıkarılırdı. Tan ağarınca kadar çalgılar çalar, türküler, şarkılar söylenir; oyuncu ve müzisyenler gelinin önünde çalıp oynarlardı. Dingala, Kız Sana Nişan Geliyor, Develi gibi seyirlik oyunlar

³ Anadolu düğünlerinde de yaygın olan “yenge”lik görevi, akrabalık ilişkisi olsun olmasın, düğünde belli görevlerle görevlendirilmiş kadınlara verilen isimdir. Örneğin Niğde düğünlerinde peçeli kıyafetler giyen yengeler, gelinin baba evinden alınıp erkek evine götürülmesi esnasında çift sıra halinde gelinin peşi sıra yürürlerdi.

sergilenirdi. Dingala, kına gecesinde kadınlar tarafından süpürge değnekleri ile erkekler arasındaki eğlencelerde ise sopalarla oynanan bir oyundur. Genellikle kına yakılmadan önce oynanan Dingala'nın melodisi altta solda sunulmuştur Bilhassa kına gecelerinde Değirmenci ismi verilen iki kişilik müzikli oyun sergilenirdi (Öznur, 2012: 2621-2623; Taner ve İslamoğlu, 1979: 24; İslamoğlu ve Öznur, 2009: 153-160).

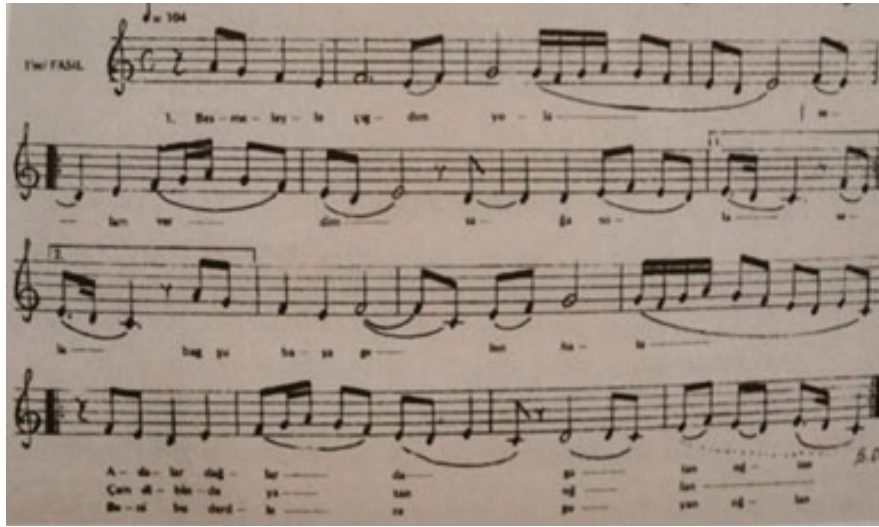
Görsel Grubu 3. Dingala ve Kozan Marşı'ndan Bir Kesit (Taner ve İslamoğlu, 1979: 24-82).

Müzisyenler gelinin kınalanmasına kadar sabah fasılları okurlardı. Lefkoşalı kemaneci Mehmet Ali Tatlıyay'dan derlenen, kına gecelerinde okunan sabah fasıllarına bir örnek İslamoğlu ve Öznur'un (2009: 161-162) Geleneksel Kıbrıs Türk ve Rum Düğünleri" başlıklı çalışmasında yer almaktadır:

*Adaların yolu ince
Gidemem yârim gelmeyince
Ya sen, ya ben ölmeyince*

*Adalar dağlarda galan oğlan
Adanın dağlarında gezen oğlan
Çam dibinde yatan oğlan
Beni bu dertlere goyan oğlan*

...

Görsel 4. Sabah Fasıllarına Örnek (İslamoğlu ve Öznur, 2009: 161)

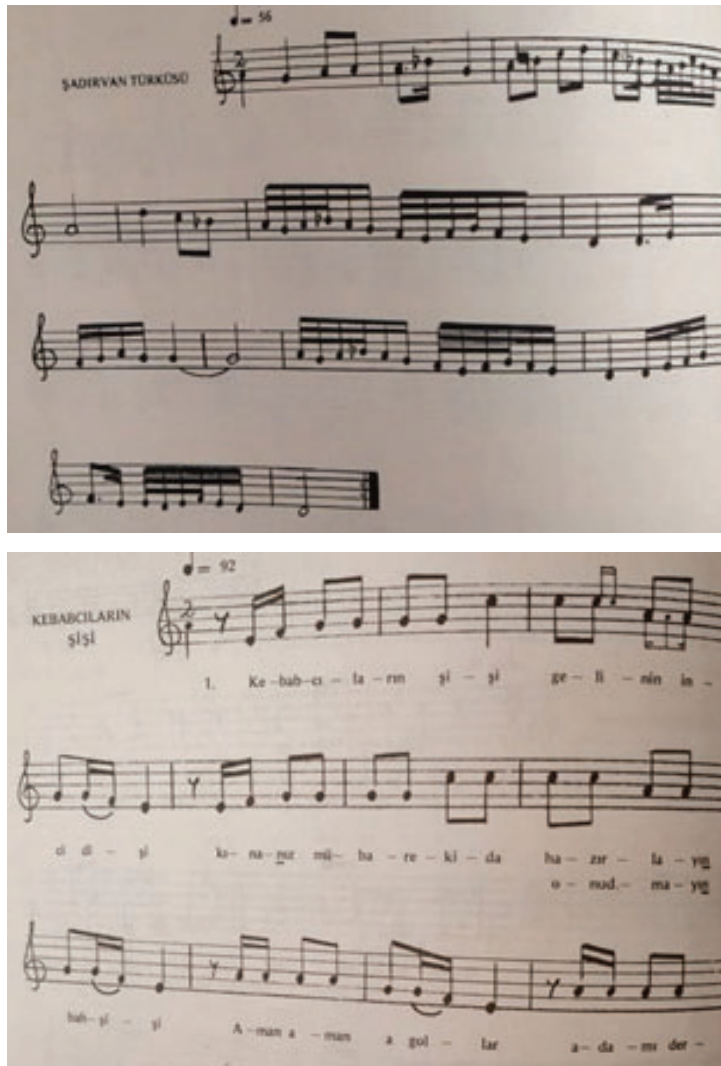
Öznur'un ifadesine göre çalgı çalanlar, geline kına yakılırken aşağıdaki dizeleri okurlardı:

Seyirdiğ çıgdıg hanaya
Gadınnar gelsin kınaya
Hayıf dovuran anaya
Gal evimiz, gal
Şen evimiz, şen
Biz gidiyorug.

Köşebaşının nalbandı
Hep atlar buna nallandı
Gelin hanım kınalandı
Gal evimiz, gal
Şen evimiz, şen
Biz gidiyorug.

Karadeniz'den Kıbrıs'a göç eden topluluğun düğün adetleri Varlı (2007)'nin doktora tezinde detaylı şekilde incelenmiştir. Burada Karadeniz'de âdet olduğu üzere gelin ilahilerinin Kıbrıs'ta da yaşamaya devam ettiği görülmektedir.

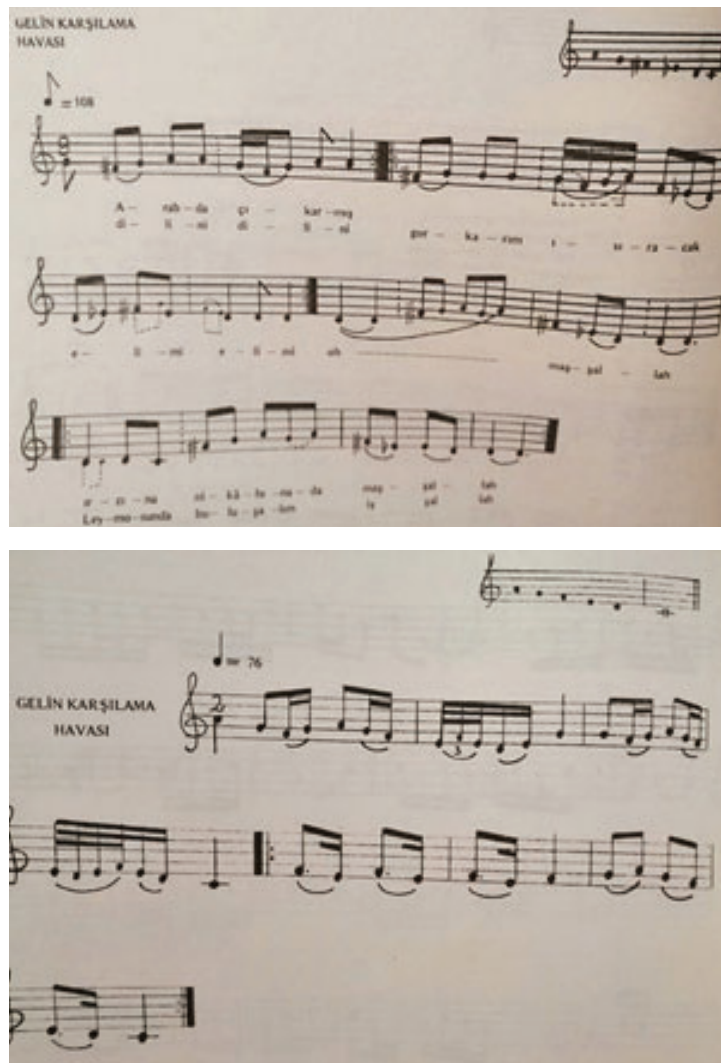
Geleneksel Kıbrıs düğünlerinde kına yakıldıktan sonra gelin evin avlusuna çıkarılır, oyunlar oynanır, desti veya bardaklar kırılır, bu esnada Görsel Grubu 5'te sol tarafta notaları görülen Şadırvan türküsü çalınıp söylenirdi (İslamoğlu ve Öznur, 2009: 188). Kına temalı Kıbrıs türküsü denildiğinde ilk akla gelenlerden bir diğeri ise “Kebapçıların Şişi”dir. Geline kına yakılmasının ardından müzisyenler tarafından söylenen türküde, bahşiş almaları gerektiği ve bahşişin küçük olmaması gerektiği hatırlatılır

Görsel 5. Şadırvan Türküsü ve Kebapçıların Şişi Türküsünden Kesit (İslamoğlu ve Öznur, 2009: 90)

Perşembe günü gelin öğleye doğru süslenir, elmaslı tacı yeniden hazırlanır, konukların huzuruna çıkarılırdı. Gelin düğün alanına karşılama havası ile girerdi. Akşamına süslü bir arabaya bindirilen gelin, yeni evine doğru yola çıkarılırdı (İslamoğlu ve Öznur, 2009: 164- 165; Url1).

Kıbrıs düğünlerinin çeşitli aşamalarında çalınan karşılama havalarına iki örnek aşağıda sunulmaktadır. Solda yer alan karşılama havası, gelinin güveyi ile birlikte hanayın⁴ merdiveninden inişinde çalınan bir düğün ezgisidir. Gelin karşılama havalarında bilinen en eski eser Mevlevi Peşrevidir. Bu eserin düğünlerden kalkmaya başlaması ile Görsel Grubu 6'da sağda sunulan ezgi icra edilmeye başlanmıştır. Zamanla bu eser de daha az seslendirilmeye başlanmış; yerini Kozan Marşı diye bilinen gelin karşılama havasına bırakmıştır (Taner ve İslamoğlu, 1979: 30-78). Kıbrıs'ta burada örnek olarak sunulanların dışında da gelin karşılama havaları vardır.

Görsel Grubu 6. Gelin Karşılama Havalarına Örnekler (Taner ve İslamoğlu, 1979: 30-78)

⁴ Hanay, genellikle iki katlı Kıbrıs evleridir. Hanay, incelenen türkülerde 6 Kıbrıs türküsünde yer almıştır.

Gelinin kız evinden alınarak oğlan evine götürülmesi de bir Kıbrıs türküsünde işlenmiştir. Turgay Salim tarafından Ragıp Salih'ten derlenen türkü, Yol Havası olarak da bilinir:

Gelin Baldır Petegdir / Yol Havası:

Gelin baldır petegdir

Ne bulunmaz çiçegdir

Guşag sırma ipekdir

Yeni eve yol alır

Gelinim ağır ağır

Güveyiye ver sabır

Gelinim gider atnan

Göz yaşı dökeragdan

Piştov padladaragdan

Anası baka dursun

Gözleri aka dursun

Haydi uğurlar olsun (Güzelyurt Halk Müziği Derneği)

Gelin alayına davul-zurna eşlik eder; oğlan evine yaklaşınca ince saz takımı karşılama havası çalardı. Harman yerinde ise gençlerin davul-zurna eşliğinde oyunlar oynaması, güreş tutması sık görülürdü (İslamoğlu ve Öznur, 2009: 195). İnce saz takımında kemane (keman) asıl sazdır. Toprak-tan yapılmış döbleg ve def ise genellikle kadınların kendi aralarındaki eğlencelerde kadınlarca çalınır. Kıbrıs düğünlerinde, çift parçalı kenditınlak çalgılardan olan parmak zili de kadınlarca kullanılır. Ud ise hem erkekler hem de kadınlarca icra edilmiştir (Taner ve İslamoğlu, 1979: 3-4). Cüm-büş, divan sazı, tambura, darbuka, zilli tef, kaşık Kıbrıs müziğinin diğer çalgılarından (Dölek ve Dölek, 1992: 12-24).

Paça Günü de denilen Cuma günü, ailenin hanımları ve davetliler yerlerini alır, çarşaf gösterme âdeti gerçekleşirdi (Url1). Erkekler ayrı yerde eğlenirken, kadınları da kadın müzisyenler eğlendirirdi. Paça günü bitince bir hafta kadar gelin her gün farklı renk bir gelinlik giyerek tebrikleri kabul ederdi. En son gün gelinin siyah bir gelinlik giymesi âdettendi (İslamoğlu ve Öznur, 2009: 167).

Geleneksel Kıbrıs düğünlerinde Konyalı, Köroğlu, Zeybek havaları, Kıbrıs çiftetellisi, Susta çok sevilerek icra edilmiştir. Düğünlerde çalınması ve söylenmesi âdet olan türkülerin yanı sıra, teması doğrudan düğün olan Kıbrıs türkeleri de vardır. “Davul Çalar Her Yan Çınlar” ve oldukça yakın sözlere sahip “Davul Çalar Güm Güm”, “Davullar Çalar, Herseler Kaynar” gibi türkülerde Kıbrıs düğünlerinin tasviri yer alır. Bu türkülerde, düğünlerde yaşananlara, oynayanlara, kızın arkadaşlarına, erkeğin sağdıcına değinilebilir.

Bunlarla birlikte düğün eğlenceleri esnasında silahların ateşlenmesi de Kıbrıs türkülerinde işlenmiştir. Günümüzde Anadolu ve Kıbrıs ile birlikte Ege adalarındaki düğünlerde de çeşitli silahların havaya ateşlenmesi sık görülür. İncelenen Kıbrıs türkülerinde patlayan çiftelerden söz edilmiştir. Bir diğer Kıbrıs düğün türküsünde bir çeşit tabanca olan piştovun yer aldığı şu mısralar görülür:

Gelinim gider atnan

Gözyaşı döker agdan

Piştov padlad aragtan (Turgay Salim’den derlenen Gelin türküsünden)

Kıbrıs türkülerinde saptanan kıyafet ve aksesuar isimleri ile silah adları, Tablo 2’de

Kıyafet / Aksesuar	Kullanım Sıklığı (f)	Kıyafet / Aksesuar	Kullanım Sıklığı (f)
Yemeni	3	Fes	1
Duvak	2	Fisdan	1
Kuşak	2	Yazma	1
Mendil	2	Yelpaze	1
Çarşaf (kara)	1	Toplam 14 türkünde 9 kıyafet/aksesuar adı	
Silah adı	Kullanım Sıklığı (f)	Silah adı	Kullanım Sıklığı (f)
Çifte	1	Piştol	1
Lüver	1	Toplam	3 türkünde 3 silah adı

sunulmuştur:

Tablo 2. Kıbrıs Türkülerinde Kıyafet, Aksesuar ve Silah Adları

Gelinin al veya ak duvağı, ata binmesi, gelinle birlikte yürüyen kızlar, sağdıcin oyunu gibi ritüeller Kıbrıs türkülerinde saptanan düğün gelenekleri içindedir. Kıbrıs düğün türkülerinde, pişen yemeklerden de söz edilir. Çiğ etin döğülerek yapılması ile hazırlanan bir düğün yemeği olan hersenin kaynaması ve davulların çalması, düğünün bir simgesi olarak türkülerde yer almıştır.

Lefkeli şair Urkiye Mine Balman'a (1927-2018) ait Köy Düğünü adlı eser, Kıbrıs düğünlerini detaylı şekilde tasvir etmektedir. 1952 yılında yayınlanan eserde, kız evinde çalgı eşliğinde dikilen yorganlardan, gençlerin okudukları neşeli türkülerden, davul nağmeleriyle taşınan çeyizden, sırmalı al duvaklı gelinden, kapı eşliğinde kırılan testiden, buhurdan ile tütsü gezdiren ninelerden, tef ve deblek eşliğinde oynayan kadın oyuncularından, gece yarısı yakılan kınadan, yanık gazellerden, oynak köy türkülerinden ve beş gün boyunca çalan davul ve zurnadan söz edilmektedir. Davul ve zurna ikilisi, gerçekten de kız evinde yorgan dikiminden, akşamları gerçekleştirilen eğlencelere kadar Kıbrıs düğünlerinin simgesi konumundadır ve türkülerde de sık sık anılır.

Etnomüzikologlar gün geçtikçe çalgıların insanlar, olgular ve toplumsal ağlar üzerindeki doğrudan etkisi konusuna yönelmekte; çalgıları hem materyalist hem de yorumlayıcı bakış açıları içeren geniş teorik çerçevelerde incelemeye gayret etmektedirler. Bates, Rancier, Tucker'ın çalışmaları'nın yanı sıra Racy'nin bir çalgıyı çevreleyen fiziksel ve kültürel gerçekliklerle birlikte ele alınmasına yönelik görüşleri önemlidir (Racy, 1994; Bates 2012; Ragheb 2021). Ragheb (2021), "Türk Davulunun Tanımlanması" başlıklı çalışmasında dildeki anlam izleri ve çeşitliliğinden yola çıkarak davulun Türk kültüründeki sıradışı konumuna vurgu yapmıştır. Farklı yayınlarımızda detaylı şekilde üzerinde durduğumuz üzere, davul ve zurna, Asya Hunlarından itibaren Türk eğlence, yarışma ve elbette düğünlerinin vazgeçilmez parçası hatta simgesidir. Türk müzik kültürünün en önemli çalgılarından birisi olan davul, boru ve sonraları zurna ile birlikte düğün eğlencelerinin başlıca unsurlarındandır. Davul ve zurna, açık havada, debdebe ile çalındıklarından ötürü, bozkır yaşamındaki Türklerin hayatında vazgeçilmez bir yere sahip olmuş; gerek duyuru, gerek savaş, gerekse eğlence amaçlı olarak son derece yaygın şekilde kullanılmışlardır. Türklerin ayaklarını bastıkları ve uzun süre hâkimiyetlerini devam ettirdikleri pek çok bölgede davul-zurna ikilisinin varlığı hala devam etmektedir. Elbette dünyanın çeşitli yerlerinde davul benzeri farklı vurmali çalgılar vardır an-

cak günümüz Türk coğrafyasında, bilhassa Anadolu’da hâkim olan asma davul, karakteristik bir durum arz eder. Balkanlarda Türk izlerini, asma davul- zurna varlığı ile bile sürmek mümkündür. Makedonya düğünlerindeki tapan-zurla (davul zurna) geleneği buna bir örnektir (Göher, 2017: 278-282). Günümüzde Güney Kıbrıs’ta da davullu zurnalı düğün eğlenceleri, Türk kültürünün izlerinden birisidir.

Kıbrıs türkülerinde düğünlerde çalan kemanlardan da söz edilir:

Aman adamlar, çifte kemanlar

Bizim evde düğün vardır, buyursun hanımlar (M.R.Katipzade’den derlenen Bahcada Guzu türküsünden)

Düğün temalı türkülerin dışında kalan diğer Kıbrıs türkülerine yansıyan enstrümanlardan biri, bağlamadır. Kıbrıs türkülerinde 2 kez bağlama, 6 kez saz kelimesi⁵ saptanmıştır. İncelenen türkülerde “*Getirin bağlamayı*”, “*Garip ozan türkü söyler, bağlaması kucağında*” gibi mısralar yer alır. Bağlamanın tellerinin kopması, üzüntünün göstergesi olarak işlenmiştir. Örneğin dertli bir durumun anlatıldığı türküde “*Elimdeki sazın kırdım telini*” mısrası yer alır. Sevgiğinden ayrılan ve viraneye dönen âşık ise bir başka türküde durumunu şöyle anlatır: “*Sazımın teli koptu*”. Bağlamanın dertleri aktaran bir vasıta olduğu ise bir diğer Kıbrıs türküsünde şu şekilde dile getirilir: “*Sazımın telinden dertler eksilmez*”. Saz teli, tıpkı “kuş” motifi gibi haberci olarak da Kıbrıs türkülerinde işlenir: “*Sana selam gönderdim sazım teliyle*”.

Bu ifadeler, saza âşıklar tarafından “dertlerin dili olan varlık”, “sevgiliye haber ulaştıran haberci” olma gibi yan anlamlar yüklendiğini ve bunların türkülerde işlendiğini göstermektedir. Bir başka türküde ise “*kemanemin teli*” ifadesi yer alır. Bir Kıbrıs türküsünde düdük çalmaktan söz edilir. Daha önce de değinildiği üzere Kıbrıs halk çalgıları içinde darbuka, davul, zurna, keman, ud, cümbüş, tef ve kaval yer alır. Türkülerde ise davul, zurna, def, deblek, bağlama / saz, kemane ve düdük (kaval?) çalgıları saptanmıştır. Bu sonuca göre türkülerin, adanın çalgı mozağini net şekilde yansıttığı söylenebilir.

⁵ Bağlama yerine kullanılan saz kelimesi, tıpkı eski dönemlerde kopuzda olduğu gibi tüm çalgıları niteleyen geniş bir anlama da sahiptir. Saz, Kıbrıs türkülerinde ise bağlama anlamıyla kullanılmıştır.

SONUÇ

Geleneksel Kıbrıs düğünlerinde, düğünün hemen her aşamasında söylenmesi âdet olan türküler ve mâniler vardır. Bölgede manilerin ezgi ile söylenmesi önemli bir gelenektir. Kızın istenmesi, karşılığında olumlu ya da olumsuz cevabın verilmesi melodili maniler eşliğinde gerçekleştirilmiştir. Ağır ve eşit zamanlı eserlerden, hızlı ve aksak ritimli eserlere uzanan gelin karşılama havaları düğünün farklı aşamalarında icra edilmiş; müzikli teatral oyunlara özgü türküler, kınanın gelmesi, testinin kırılması anında söylenen eserler Kıbrıs düğünlerindeki aşamaların simgeleri olmuştur.

Gerek düğüne özgü aşamalarda söylenen türküler, gerekse düğünleri konu alan diğer Kıbrıs türküleri, geleneksel Kıbrıs düğünlerine, gelenek ve göreneklerine ilişkin bilgiler barındırmaktadır. Kız evinde yorgan dikiminden, gelin hamamına; gelinin ata binerek yola çıkmasından gece eğlencelerine kadar hemen hemen her aşama, türkülerin zengin anlatımı ile aktarılmaktadır.

Düğün temalı Kıbrıs türküleri incelendiğinde davul-zurna ikilisinin bu düğünlerin ve eğlencelerin bir simgesi ve hatta göstergesi olduğu ifade edilebilir. Bu türkülerde yer alan çalgı isimleri de adanın folklorik özelliklerini, çalgı mozağini sözlü miras içinde aktarmaktadır.

Düğün ile ilişkili Kıbrıs türkülerini aşağıdaki gibi sınıflamak mümkündür:

1. Düğün, kına, gelin hamamı esnalarına mahsus mâni ve türküler (Bu türkü ya da mânilerin sözlerinde düğüne ilişkin ifadeler yer alabileceği gibi düğüne değinmeyen ancak düğünün belli aşamasında söylenmesi âdet haline gelmiş türküler, mâniler de bu kapsamda yer alır)
2. Teması düğün ya da kına olan türküler (Bu eserlerin ana teması düğündür ancak düğün esnasında söylenmezler)
3. Düğüne ilişkin ifadeler barındıran sevda türküleri (Bu türküler düğün esnasında söylenmez, sevenlerin genellikle birbirlerine kavuşma istekleri “düğün” temennisi ile anlatılır. Bu türkülerde sıklıkla “davul-zurna” simgesi ile düğüne ve dolayısıyla kavuşmaya gönderme yapılır)

Kıbrıs düğün türküleri, kız ve erkek tarafı arasındaki iletişim, düğün faaliyetinin her aşamasının duyurulması ve icra edilmesi ve hatta müzisyenler ve düğün sahibi arasındaki diyalogların normlara uygun, zarif ve hassas şekilde gerçekleşebilmesi adına son derece önemlidir. Bu açıdan bilhassa ilk grubu, *icra ortamında ve esnasında* duyuru ve mesajı da içeren birer iletişim aracı olarak nitelemek mümkündür. Bununla birlikte her üç grup da *kültür aktarıcısı* olma işlevleri ile *nesiller arasındaki bağı kuran birer iletişim aracı* olarak kabul edilebilirler.

Düğün türküleri, tüm dünyada olduğu gibi aynılan ve biraz da kimliksizleşen günümüz düğünlerine inat, hamamdan kınaya, yemekten kıyafete kadar geleneksel düğün âdetlerini ve naif bir sosyal iletişim ağını taşımaktadır.

KAYNAKÇA

Apostolides, Christos (1910-1987). “Kıbrıs Türküleri ve Dansları”, Çev. Mehmet Birinci, *Halkbilimi*, 87/4, s.3-4.

Artun, Erman (1998). “Türkiye’de ve Kıbrıs’ta Mâni Söyleme Geleneğine Karşılaştırmalı Bir Bakış”, *II. Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi*, Doğu Akdeniz Üniversitesi.

Artun, Erman, (2007). “Türk Halk Kültüründe Mâni Söyleme Geleneği, Manilerin İletişim Boyutu ve İşlevselliği”, *IV. Uluslararası Türk Medeniyetlerinde Sözlü Kültür Geleneği (Türk Dünyasında Maniler) Sempozyumu Bildirileri*, İzmir: YAZ-AR-BİR ve Fethiye Belediye Başkanlığı, s. 21-31.

Bates, Eliot (2012). “The Social Life of Musical Instruments”, *Ethnomusicology*, 56/33, s.363–395.

Birinci, Mehmet (1988). “Kıbrıs Halk Müziğinin Temel Özellikleri”, *Halkbilimi*, 88/1, Yıl 3, S.9, s.9-12.

Çandarlıoğlu, Gülçin (1974). “Uygur Sarayına Glein Giden Çinli Prensesler ve Bunun Arkasındaki Politik Gerçekler”, *Tarih Dergisi*, S.28-29, s.63-70.

Dölek, Fatih ve İlker Dölek (1992). *Kıbrıs Türk Halk Müziği*, K.K.T.C. Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yay.

Eker Ögüt, Gülin (1998). “Türk Kültür İçinde Geleneksel Bolu Evlenme Adetlerinin Yeri”. *Milli Folklor*, S. 40, s.15-30.

Göher Vural, Feyzan (2017). “Kökenlerinde Günümüze Türk ve Makedon Düğünlerinde Davul-Zurna ile Tapan Zurla”, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, Yıl 22, S. 42, Güz, s.278-282.

Gönül Gökdemir (Reyhanoğlu) (2006). “Kıbrıslı Türklerin Düğün Geleneğinde ‘Testi Oynatma Ritüeli’”, VII. *Lefke Edebiyat Buluşması-Kuzey Kıbrıs Gelenek ve Görenekler Sempozyumu*, 20-21 Nisan 2006.

Hymes, Dell (1974). *Foundation in Sociolinguistic: An Ethnographic Approach*, Philadelphia: PennsylvaniaPress Ioannidou Efi (2017). *Greek*

Cypriot Wedding Music and Customs: Revival and Identity, Doktora Tezi, Sheffield Üniversitesi.

İslamoğlu, Mahmut (2004). *Kıbrıs Türk Folkloru*. Ankara: Ürün Yay.

İslamoğlu, Mahmut ve Şevket Öznur (2009). *Geleneksel Kıbrıs Türk ve Rum Düğünleri*, Lefkoşa: Gökada Yay.

İzgi, Özkan (1986). *Uygurların Siyasi ve Kültürel Tarihi*, Ankara: Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Yay

Manavoğlu, İbrahim (2018). “Kıbrıs Türklerinin Manileri”, academia.edu/36713825

Mei, Luo (2019). “Analyses On Inheritance Of Lisu Folk Songs Under The Context Of Mediumlization”, *Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, C.1., S.2, s.30-37.

Öznur, Şevket (2012). “Geleneksel Türk ve Rum Düğünlerinden Bazı Kesitler”, *Turkish Studies*, 7/4, s.2611-2626.

Racy, Ali Jihad (1994). “A Dialectical Perspective on Musical Instruments: The East- Mediterranean Mijwiz”, *Ethnomusicology*, 38/1, s.37–57.

Ragheb, Nicholas (2021). “Defining a Turkish Drum: Musical Instrument Classification and the Politics of Power”, *Ethnomusicology Review*, Url: <https://ethnomusicologyreview.ucla.edu>

Suyitno, Imam (2016). “Understanding Using Ethnic Culture Through Rhetoric Speech In Banyuwangi Folk Songs”, *EPH - International Journal of Humanities and Social Sciences*, Kasım, s.1-14.

Taner Yılmaz ve Mahmut İslamoğlu (1979). *Kıbrıs Türküleri ve Oyun Havaları*, Lefkoşa: Yarın Off-Set

Varlı Doğuş, Özlem (2007). *Kültürel Kimliğin Değişim-Oluşumsüreci-Sürecin Kadın Kimliği ve Müziğine Yansıması: Afyon, Trabzon, Kıbrıs, İstanbul Örnekleri*, Basılmamış Doktora Tezi, İTÜ, İstanbul.

Yakıcı, Ali (1991). “Düğün Kelimesi ve Kültürümüzdeki Yeri Üzerine”, *Milli Folklor*, S.11, s.33-35.

Url1: NorthCyprus, “Nerede o 7 gün 7 gece süren düğünler”, 07. 08.

2012 <https://www.northcyprusuk.com/egitim-kultur-sanat-tarih/nerde-o-7-gun-7-gece-suren-dugunler-h441.html>